

Přírodovědný dokument, jaký není a měl by být

Tématem magisterské diplomní práce Hany Novákové je problematika, kterou sleduje prakticky po celou dobu svého studia na FAMU a zřejmě se jí bude věnovat i ve své profesní budoucnosti. Přírodovědný dokumentární film je kategorie, které se zmocňuje spousta filmařů s velmi různorodým výsledkem, a Hana se na základě její observace a kritické analýzy pokouší najít svůj vlastní filmový jazyk.

Předmluva zábavně ironické eseje „přírodovědný dokument, jaký není a měl by být“ začíná poděkováním psu Alíkovi. Na jeho příkladu apertování neexistujícího míčku z pouhé čiré psí radosti Hanka dokazuje, že ani nejdůslednějším soužitím není člověk schopen chování zvířat plně pochopit, vysvětlit ani předvídat – žádný živý ekosystém totiž nejde pochopit pouze rozumem. Z tohoto bodu vychází autorka k dalšímu nazírání na „filmy o zvířátkách“ i na drzost jejich tvůrců se o antropomorfní výklad pokoušet.

Pes je přítomen vedle Hany již od 1. ročníku, kdy ve své autorské reportáži „Život věčný“ (2009) nechává živého psa procházet mezi sbírkovými kostrami, vycpaninami a lihovými preparáty Národního muzea jako jeho absurdní návštěvník. Podobně surreálně je pojat i komponovaný text závěrečné magisterské práce – proud autorčiných myšlenek umně vede čtenáře mezi citace anotací k filmům, báseň Pabla Nerudy, rozhovor s filmařem a aktivistou Markem Rissim, komentáře diváků na ČSFD, výňatky z wikipedie, zpětný scénář pilotního dílu seriálu „Life on Earth“, biografické poznámky k životům klíčových autorit (David Attenborough a Jean Painlevé) až ke komentovaným popisům vybraných filmů - někde jsou to dlouhé detailní rozborů, jinde strohé heslovité poznámky. Hanin sarkasmus osciluje mezi pohrdáním a zbožňováním s brilantní elegancí vzdělané ženy - občas by ale neškodilo zkrotit zbytečné nadužívání cizích slov (viz zainkorporovat...).

V úvodu si Hanka dává za cíl „analyzovat podobu přírodovědného filmu až k neodvratnému paradigmatickému zlomu“ a chce najít odpovědi na spousty znepokojivých otázek. Vyjmenovává dle svého mínění 10 neuralgických bodů momentálního stavu věcí v kategorii vědecko-populárních filmů. Jako nedostizný vzor mainstreamu současného přírodovědného filmu jmenuje sira Davida Attenborougha a přidává vysvětlení, jak právě s jeho osobou povstal fenomén světoznámé BBC produkce s přírodovědným obsahem a její výrobní jednotky NHU. Velký rozpočet, mnoho nezapamatovatelných čísel, ale především spektakl bombasticky přitažlivých záběrů s hudbou skládanou na objednávku. A na konci všeho vznikají všeobjímající a nicneříkající epeje pro uspokojení divácké potřeby vidět „pohádkově krásnou a nedotčenou přírodu“, která právě i díky podobnému natáčení v reálu rychle mizí. Ostatní filmové a televizní produkce světa BBC již 60 let marně napodobují – a protože mají o hodně menší rozpočet, jsou při natáčení k přírodě ještě mnohem bezohlednější.

V další kapitole Hanka předkládá historický výčet zcela jinak pojatých filmů se zvířecí tematikou – od Edisonova záznamu popravu slona elektrickým proudem z roku 1903, přes „Život zabitě žáby“ Bohumila Bauše, k Geraldovi Durrellovi, Stanu Brackhageovi, Alexandru Hackenschmiedovi, Petru Kubelkovi, Bertu Haanstrovi, Fredericku Wisemanovi a Marku Rissimu, se vrací k oblíbeným Francouzům – k Georgesu Franjuovi a k biologovi, filmaři a surrealistovi Jeanu Painlevému. Aktivismus, nadsázka a estetické kvality, ale hlavně zprávu o reálném stavu současné přírody – nic menšího Hanka po autorech přírodovědných snímků nechce.

Na závěr práce pak na otázky stanovené na začátku textu Hanka odpovídá a v duchu filmového manifestu vytyčuje návod na to, jak by přírodovědný film měl vypadat: jako autorské dílo, které odmítá ideologii televizního média a které nevytváří jen oddechový čas pro diváka stresem vydeptaného a ekonomicky ždímaného, aby jako nemyslitelný šťastný (či aspoň klamaný) člen lidské společnosti dál tupě spolupracoval na dalším drancování modré planety, kterou jako přemnožený živočišný druh již v podstatě zničil.

Obávám se jen, že myšlenka záchrany kvality filmových sdělení v podobě úzké spolupráce vědec-filmař je naivní, vždy totiž záleží na svědomí a schopnostech každého z nich. Konec Hančina textu je bohužel poněkud zbrklý – ústí totiž do přání, aby škatulky „žánru přírodovědného filmu“ a „pořad“ přestaly okamžitě existovat. Avšak pouhým vymazáním názvu filmového žánru nezrušíme podstatu jevu debilizace diváka filmem, který již z minulosti vymizet nejde – lze jen trpělivou mravenčí prací neustále filmovou řeč kultivovat, experimentováním se dále dobírat nových cest na buzení kritické mysli a diváky tak nikoli ukolébávat, ale burcovat je k morálním činům.

Magisterskou práci Hany Novákové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení B.

Na svátek sv. Václava roku 2017 v Břevnově sepsala vedoucí magisterské teoretické práce,